ASIGURAREA OBLIGATORIE DE ASISTENȚĂ MEDICALĂ A PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI

THE COMPULSORY INSURANCE OF MEDICAL ASSISTANCE OF PEOPLE WITH DISABILITIES

Ion Ion GUCEAC, cerc.științ.stagiar,

Laboratorul de Cercetări Științifice,

Universitatea de Stat din Moldova,

ORCID ID: 0000-0001-5144-788X

REZUMAT: *Cu toate că în relațiile asigurării obligatorii de asistență medicală, cetățenii Republicii Moldova (inclusiv cetățenii străini) au același statut juridic, adică au același acces pentru a beneficia de servicii medicale, aceeași listă de servicii care trebuie să le fie oferite gratuit, aceleași garanții pentru obținerea accesului la produse medicamentoase, în fond, drepturi egale, în cazul persoanelor cu dizabilități, având în vedere statutul special al acestora, constatăm o paletă mai largă de drepturi. De aceea, prin demersul științific de față, ne-am propus să reliefăm drepturile persoanelor cu dizabilități, precum și responsabilitățile stabilite prin actele normative din domeniul ocrotirii sănătății în raport cu această categorie de subiecți.*

Cuvinte-cheie: *asistență medicală, asigurare obligatorie, persoană asigurată, persoană cu dizabilitate*

ABSTRACT: *Although in the context of mandatory health insurance, citizens of the Republic of Moldova (including foreign citizens) have the same legal status, meaning they have the same access to medical services, the same list of services that must be provided for free, and the same guarantees for access to pharmaceutical products, in essence, equal rights, for persons with disabilities, considering their special status, there is a broader range of rights. Therefore, through this scientific approach, we aim to highlight the rights of persons with disabilities, as well as the responsibilities established by the normative acts in the field of health protection concerning this category of individuals.*

Keywords: *medical assistance, compulsory insurance, insured person, disabled person*

Garantarea dreptului de acces tuturor persoanelor la asistență medicală nu este o problematică de ultimă oră. În anul 1978, 134 de țări s-au reunit la Alma-Ata, sub auspiciile Organizației Națiunilor Unite și ale Organizației Mondiale a Sănătății, pentru a iniția programul „Health for All by the Year 2000", aprobând Declarația de la Alma-Ata[1]. Reprezentanții au manifestat angajamentul față de asistența medicală primară, considerând accesul la îngrijirea medicală de bază ca un drept fundamental al omului. Declarația a considerat asistența medicală primară mijlocul prin care, în toate țările, s-ar putea oferi servicii medicale coerente, continue, echitabile și accesibile tuturor.

Pentru prima oară la nivel internațional, *Convenția Organizației Internaționale a Muncii privind normele minime de securitate socială nr. 102/1952* a sistematizat riscurile sociale, enumerând 9 riscuri, printre care: boala și invaliditatea [2, p. 17]. Făcând abstracție de aspectul categoric și absolut al termenului „invaliditate", care face parte dintr-o termenologie care a suferit schimbări radicale[3, p. 14], împărtășim ideea că, stările condiționate de survenirea evenimentelor asigurate (maladie sau afecțiune) și dizabilitatea, reprezintă riscuri sociale, care pot crea un disconfort de ordin social și financiar subiectului purtător de suferință, și care necesită o atitudine corespunzătoare a instituțiilor de stat și a societății în ansamblu.

Prin demersul științific de față, elaborat în contextul realizării Proiectului „Consolidarea mecanismelor socio-economice și juridice de asigurare a bunăstării și securității cetățenilor" (CONSEJ 01.05.02), ne-am propus să reliefăm drepturile persoanelor cu dizabilități în calitate de persoană asigurată în sistemul asigurării obligatorii de asistență medicală, precum și responsabilitățile stabilite prin actele normative în raport cu această categorie de subiecți.

Prin ratificarea *Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități*[4], Republica Moldova recunoaște dreptul persoanelor cu dizabilități de a se bucura de cele mai înalte standarde de sănătate, fără discriminare pe criterii de dizabilitate, urmând să aplice toate măsurile corespunzătoare pentru a asigura accesul persoanelor cu dizabilități la aceeași gamă de servicii, la același nivel de calitate și standard de îngrijire și programe medicale gratuite ori la prețuri accesibile, precum cele furnizate celorlalte persoane.

În virtutea art. 47, alin. (1) din Constituția Republicii Moldova[5]: *Statul este obligat să ia măsuri pentru ca orice om să aibă un nivel de trai decent, care să-i asigure sănătatea și bunăstarea, lui și familiei lui, cuprinzând hrana, îmbrăcămintea, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare.* Apreciem că prin utilizarea conjuncției „om", legiuitorul nu a îngustat calitatea subiecților beneficiari de îngrijire medicală, de aceea, cercul persoanelor asigurate este larg, cuprinzând și persoanele cu dizabilități, în coroborare cu art. 51, alin. (1) din Legea Supremă.

Consecvent, *Legea ocrotirii sănătății nr. 411 din 28.03.1995*[6], la art. 20 și art. 26, stabilește dreptul la asistență medicală cu posibilități egale, oportună și calitativă, cetățenilor Republicii Moldova și străinilor, în sistemul asigurărilor obligatorii de asistență medicală. Iar *Legea privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități nr. 60 din 30.03.2012*[7], dedică un capitol separat reglementării aspectelor de sănă-

tate, recuperare medicală și socială a persoanelor cu dizabilități, stabilind la art. 42, alin. (2), că: *Persoanele cu dizabilități se bucură de toate drepturile și își asumă toate responsabilitățile prevăzute prin actele normative din domeniul ocrotirii sănătății.*

Pentru a obține dreptul de a beneficia de volumul integral de asistență medicală prevăzut în Programul unic al asigurărilor obligatorii de asistență medicală, persoanele cu dizabilități trebuie să dețină statut juridic de persoană asigurată.

Doctrina în materia dreptului medical, susține că statutul juridic oferă posibilitatea de a participa efectiv în raporturile juridice de asigurare obligatorie de asistență medicală, respectivul statut fiind constituit din cel puțin patru elemente: capacitate juridică specială, drepturi și obligații în sfera raporturilor juridice de asigurări de sănătate, garanții juridice de realizare a drepturilor și de executare a obligațiilor în domeniu și, respectiv, răspundere juridică pentru neexecutarea sau executarea necorespunzătoare a obligațiilor în domeniu [8, p. 118].

Din perspectiva legiuitorului, potrivit *Regulamentului privind acordarea/suspendarea statutului de persoană asigurată în sistemul asigurării obligatorii de asistență medical* [9], statutul juridic de persoană asigurată în sistemul asigurării obligatorii de asistență medicală este o calitate atribuită persoanei fizice prin încadrarea în una din acele trei categorii: a) persoane asigurate angajate; b) persoane asigurate de Guvern; c) persoane asigurate în mod individual. Persoanele cu dizabilități severe, accentuate sau medii, fac parte din categoria persoanelor asigurate de Guvernul Republicii Moldova, fiindu-le acordat statutul de persoană asigurată de la stabilirea gradului de dizabilitate și suspendat la expirarea termenului stabilit al gradului de dizabilitate.

Prin prisma analizei art. 4, alin. (4), lit. i) din *Legea cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medical nr. 1585 din 27.02.1998* [10], pentru a se încadra în categoria persoanelor asigurate de Guvernul Republicii Moldova, persoana cu dizabilitate, pe lângă încadrarea în una din acele 3 grade de dizabilități: severă, accentuată sau medie, trebuie să întrunească și alte condiții, și anume, să fie neangajată, cu domiciliul în Republica Moldova, aflată la evidența instituțiilor abilitate ale Republicii Moldova, și să nu fie parte a grupului de persoane obligate prin lege să se asigure în mod individual (o excepție de la această condiție va fi prezentată mai jos).

Fiind un risc social - eveniment ce produce consecințe negative asupra situației economice și sociale a individului [11, p. 3], considerăm asigurarea obligatorie de asistență medicală un mecanism de protecție financiară a persoanelor cu dizabilități, pentru care primele de asigurare sunt achitate din bugetul de stat. Or prima de asigurare, după Negru Titel [12, p. 24], este cea mai importantă obligație a asiguratului și reprezintă acea sumă de bani, pe care o primește asigurătorul de la asigurat în schimbul protecției pentru riscurile asumate. În această ordine de ei, în conformitate cu art. 9 din *Legea cu privire la mărimea, modul și termenele de achitare a primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală nr. 1593 din 26.12.2002*[13], pentru asigurarea persoanelor cu dizabilități severe, accentuate sau medii, suma transferurilor din bugetul de stat în fondurile asigurărilor obligatorii de asistență medicală se stabilește anual prin legea bugetului de stat, reprezentând suma aprobată a transferurilor din

bugetul de stat în fondurile asigurărilor obligatorii de asistență medicală pentru anul precedent, indexată cu indicele prețurilor de consum pentru anul precedent.

Fiind o derogare de la condițiile stabilite de încadrare în categoria persoanelor asigurate de Guvernul Republicii Moldova, și anume, să nu fie parte a grupului de persoane obligate prin lege să se asigure în mod individual, art 23, alin. (4) din *Legea cu privire la mărimea, modul și termenele de achitare a primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală nr. 1593 din 26.12.2002* [13], statuează că, persoanele cu dizabilități severe, accentuate sau medii care, concomitent, sunt titulari de patentă de întreprinzător, nu achită prima de asigurare obligatorie de asistență medicală în sumă fixă. Totodată, potrivit pct. 13 al *Regulamentului privind acordarea/suspendarea statutului de persoană asigurată în sistemul asigurării obligatorii de asistență medical* [9], pentru persoanele cu dizabilități severe, accentuate sau medii, beneficiare de pensii și alocații sociale de stat, se va menține statutul de persoană asigurată de Guvern, conform termenului de acordare a dreptului la prestația socială.

Așadar, după obținerea statutului juridic de persoană asigurată, persoanele cu dizabilități își pot exercita în mod efectiv drepturile stabilite de actele din domeniul ocrotirii sănătății. În acest sens, *Legea nr. 1585 din 27.02.1998* [10], enunță patru drepturi statutare ale persoanei asigurate, și anume: a) să-și aleagă medicul de familie; b) să i se acorde asistență medicală și farmaceutică pe întreg teritoriul Republicii Moldova; c) să beneficieze de servicii medicale și farmaceutice în volumul și de calitatea prevăzute de Programul unic, indiferent de mărimea primelor de asigurare achitate; d) să intenteze acțiuni asiguratului, asiguratorului, prestatorului de servicii medicale și farmaceutice inclusiv pentru a obține compensarea materială a prejudiciului cauzat din culpa acestora.

Subsecvent, art. 42, alin. (3) din Legea nr. 60 din 30.03.2012 [7], stabilește dreptul persoanelor cu dizabilități la: a) asistență medicală oportună și calitativă în cadrul sistemului asigurărilor obligatorii de asistență medicală; b) alegerea prestatorului de servicii medicale primare și a medicului de familie; c) tratament și îngrijire medicală individuală; d) asistență medicală pe întreg teritoriul republicii, în comunitate (la locul de trai) și în instituțiile medico-sanitare specializate în cazul în care, conform indicațiilor medicale, asistența medicală ambulatorie este ineficientă sau indisponibilă; e) servicii medicale în volumul și calitatea prevăzute de Programul unic al asigurării obligatorii de asistență medicală; f) asistență medicală, în cazul în care sînt cetățeni ai Republicii Moldova aflați peste hotarele țării, în conformitate cu tratatele și acordurile internaționale la care Republica Moldova este parte. Iar art. 42, alin. (13), reglementează obligația autorităților administrației publice locale de a oferi persoanelor cu dizabilități și alte servicii de sănătate (față de serviciile prevăzute în cadrul Programului unic), inclusiv de protezare dentară gratuită sau cu reducere de preț, în limita mijloacelor financiare disponibile. În calitate de exemplu, la nivelul mun. Chișinău, au dreptul să dispună de protezare dentară gratuită conform *Regulamentului cu privire la acordarea asistenței medicale stomatologice persoanelor din grupuri social-dezavantajate* [14], persoanele cu dizabilități severe și accentuate, cu domiciliul în mun. Chișinău, posesori ai certificatului medical care indică necesitatea protezării dentare și a căror pensie nu depășește 3,500.00 MDL.

Cu referire la asigurarea obligatorie de asistență medicală sub aspect comparativ, persoanele cu dizabilități în România, potrivit Legii privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap nr. 448 din 6 decembrie 2006 [15], beneficiază de asistență medicală gratuită în cadrul sistemului de asigurări sociale de sănătate, inclusiv de medicamente gratuite, atât pentru tratamentul ambulatoriu, cât și pe timpul spitalizării. În Germania, persoanele cu dizabilități sau „persons suffering health damage" (persoanele care suferă prejudicii de sănătate), sunt integrate în sistemul național de asigurări de sănătate, și potrivit Cap. V din Codul Social German (Cartea XIV)[16], au acces la servicii de tratament medical în cadrul schemei de compensare socială, pentru consecințele recunoscute ale daunelor aduse sănătății. În Federația Rusă, conform art. 5 din *Legea federală nr. 323-FZ* [17], și art. 13 din *Programul de garanții de stat a furnizării gratuite cetățenilor a asistenței medicale*[18], statul asigură dreptul la sănătate persoanelor cu dizabilități, fiind garantată protecția cetățenilor împotriva oricărei forme de discriminare datorată prezenței oricărei boli, iar furnizarea de asistență medicală calificată persoanelor cu dizabilități se realizează în cadrul programului de garanții de stat pentru furnizarea de asistență medicală gratuită cetățenilor Federației Ruse.

Cu toate că în relațiile asigurării obligatorii de asistență medicală, cetățenii Republicii Moldova (inclusiv cetățenii străini) au același statut juridic, adică au același acces pentru a beneficia de servicii medicale, aceeași listă de servicii care trebuie să le fie oferite gratuit, aceleași garanții pentru obținerea accesului la produse medicamentoase, în fond, drepturi egale, în cazul persoanelor cu dizabilități, având în vedere statutul special al acestora, constatăm o paletă mai largă de drepturi.

În această ordine de idei, Curtea Constituțională a statuat în jurisprudența sa că, art. 51 din Legea Supremă se referă la obligația statului de a asigura egalitatea de șanse a persoanei cu dizabilități în raport cu restul comunității, fără a interzice ca, în vederea unor situații speciale, să fie instituite mijloace specifice de protecție pentru toate categoriile de persoane cu dizabilități [19]. Astfel, aplicarea unor facilități suplimentare persoanelor cu dizabilități în raport cu celelalte categorii de persoane asigurate, este justificată în vederea asigurării egalității de șanse.

La 1 ianuarie 2024, conform datelor Casei Naționale de Asigurări Sociale, numărul persoanelor recunoscute cu dizabilități în Republica Moldova a constituit 161,9 mii persoane, iar numărul persoanelor recunoscute pentru prima dată cu dizabilitate fiind în creștere față de anul precedent [20].

În cele din urmă, opinăm că acest fenomen impune statul să mențină și să fortifice mecanismele instituționale destinate ameliorării, înlăturării consecințelor produse individului de anumite evenimente, precum și asigurarea măsurilor specifice ca persoanele cu dizabilități să aibă acces neîngrădit la asistență medicală.

Referințe bibliografice:

1. Declaration of Alma-Ata. [Accesat 05.12.2024] Disponibil: https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/347879/WHO-EURO-1978-3938-43697-61471-eng.pdf?sequence=1
2. VLĂSCEANU, A.M., ATHANASIU, A. Dreptul securității sociale – Drepturile de asigurări sociale, București, Universul Juridic, 2023, ISBN 978-606-39-1253-5, p. 17
3. RACU, A., VERZA, F.E., RACU, S., Pedagogia Specială, Î.S. F.E.-P. Tipografia Centrală, Chișinău, 2012, p. 14
4. Legea pentru ratificarea Convenției Organizației Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități nr. 166 din 09.07.2010, Monitorul Oficial nr. 126-128 art. 428 din 23.07.2010
5. Constituția Republicii Moldova, Constituția nr. 1 din 29.07.1994, Monitorul Oficial nr. 466 art. 635 din 13.11.2024
6. Legea ocrotirii sănătății nr. 411 din 28.03.1995, Monitorul Oficial nr. 34 art. 373 din 22.06.1995
7. Legea privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități nr. 60 din 30.03.2012, Monitorul Oficial nr. 155-159 art. 508 din 27.07.2012
8. SADOVEI, N. Drept medical, Vol. I Teoria generală a dreptului medical, Chișinău: CEP USM, 2020, ISBN 978-9975-152-75-4, p. 118
9. Regulamentul privind acordarea/suspendarea statutului de persoană asigurată în sistemul asigurării obligatorii de asistență medical, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1246 din 19.12.2018, Monitorul Oficial nr. 512 art. 1342 din 27.12.2018
10. Legea cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medical nr. 1585 din 27.02.1998, Monitorul Oficial nr. 38/39 art. 280 din 30.04.1998
11. ATHANASIU A. Dreptul securității sociale, Ed. Actami, București, 1995, p. 3
12. NEGRU T., Practica asigurărilor comerciale, Editura Wolters Kluwer, București, 2010, p. 24
13. Legea cu privire la mărimea, modul și termenele de achitare a primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală nr. 1593 din 26.12.2002, Monitorul Oficial nr. 18-19 art. 57 din 08.02.2003
14. Regulamentul cu privire la acordarea asistenței medicale stomatologice persoanelor din grupuri social-dezavantajate, anexă la decizia Consiliului municipal Chișinău nr. 16/10 din 20.10.2022,

15. Legea privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap nr. 448 din 6 decembrie 2006, Publicat în Monitorul Oficial nr. 1 din 3 ianuarie 2008

16. Codul Social German (Book XIV – Social Compensation). [Accesat 05.12.2024] Disponibil: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_sgb_14/englisch_sgb_14.html

17. Федеральный закон от 21 ноября 2011 г. N 323-ФЗ "Об основах охраны здоровья граждан в Российской Федерации". [Accesat 05.12.2024] Disponibil: https://minzdrav.gov.ru/documents/7025-federalnyy-zakon-323-fz-ot-21-noyabrya-2011-g Elaborat în contextul realizării Proiectului „Consolidarea mecanismelor socio-economice și juridice de asigurare a bunăstării și securității cetățenilor" (CONSEJ 01.05.02)

18. Программа государственных гарантий бесплатного оказания гражданам медицинской помощи на 2024 год и на плановый период 2025 и 2026 годов. [Accesat 05.12.2024] Disponibil: http://static.government.ru/media/files/vB0TvgWlcYbdAUFJomenUk3B0sjTuLA8.pdf

19. Hotărârea nr. 8 din 07.03.2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Regulamentul cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Locuință protejată", aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 711 din 9 august 2010 (beneficiarii Serviciului social „Locuință protejată"). [Accesat 05.12.2024] Disponibil: https://new.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=hotariri&docid=606

20. Persoanele cu dizabilități în Republica Moldova în anul 2023. [Accesat 05.12.2024] Disponibil: https://statistica.gov.md/ro/persoanele-cu-dizabilități-in-republica-moldova-in-anul-2023-9460_61550.html